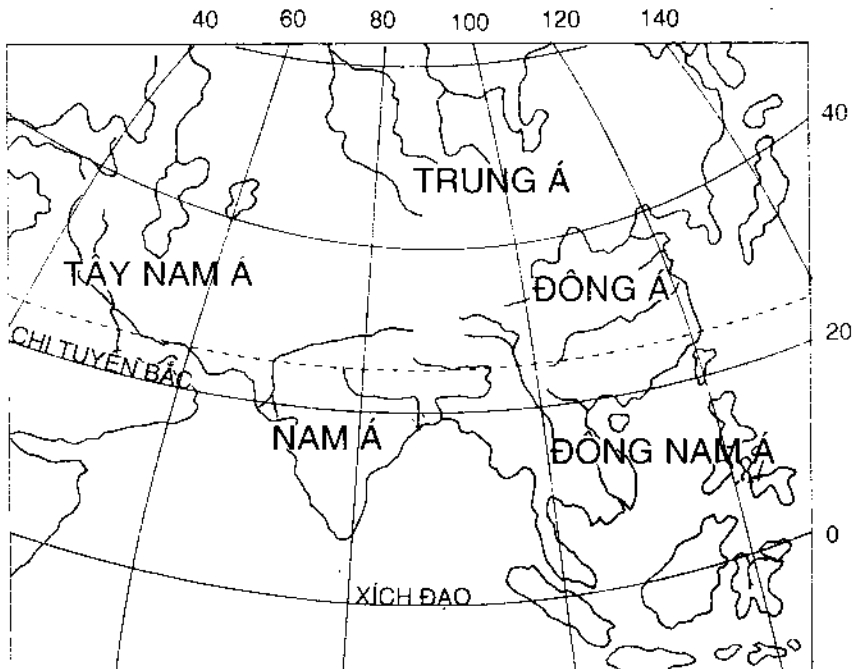

LUẬN THUYẾT KHÍ HÓA NGŨ HÀNH

Sự tương ứng giữa khí theo mùa và khí theo phương hướng gió là một đặc điểm địa dư khí hậu phương Đông; hình 14. Nếu khi mùa xuân là ấm và mát, thì đối với khu vực phương đông này gió từ phương đông thổi tới cũng là khí ấm và mát từ biển đông thổi tới. Nếu khi mùa thu là hanh heo khô ráo thì ở đây khí có gió từ

Hình 14 Lược đồ của khu vực châu Á (Theo sách địa lý lớp 7 Mai Xuân Sơn và Nguyễn Phi Hạnh)

phương tây tức là từ trung tâm đại lục địa với những cao nguyên như nóc nhà của thế giới là dãy Hi mã Lạp sơn thổi tới cũng hanh heo khô ráo. Nếu khí mùa hạ nóng thì ở đây gió từ phương nam, tức là từ xích đạo và vành đai nhiệt thổi tới cũng nóng. Nếu khí mùa đông là lạnh thì ở đây khi có gió từ phương bắc, nơi có những núi băng bắc cực và vành đai lạnh thổi tới cũng lạnh lẽo. Đó chính là điều kiện để nhận thức ra mối quan hệ tương ứng, nhận thức ra khí hóa mà ta quen gọi là hành. Chữ hành trong khái niệm ngũ hành thường kèm theo tên một loài vật đại biểu do hành đó sinh ra, ví dụ: hành mộc, hành hỏa, hành thổ, hành kim, hành thủy đó chỉ là một cách nói gọn, thường thì ta hay bắt gặp một cách nói đủ như: mùa xuân hành mộc hoặc phương đông hành mộc, hoặc khí quyết âm phong mộc, mùa hạ hành hỏa, hoặc phương nam hành hỏa, hoặc thiếu âm quân hòa. Như vậy, cái gốc để hành ra mộc, ra hỏa chính là mùa, phương, khí, trong đó, dù mùa hay phương cũng chỉ là "quê hương" của cái khí, và chỉ có khí mới hành chứ không phải mùa hay phương đã hành. Tôi xin trích đoạn "tăng bổ tập vạn kim nhất thống thuật sách Hồng nghĩa giác tu y thư, nhà xuất bản y học Hà Nội 1978 trang 66, để tiện tham khảo.

Tăng bổ tập "vạn kim nhất thống thuật"

Khí hóa âm dương

"Vạn kim" là tinh túy của muôn hình tượng

"Nhất thống" là then máy của một tổng quát,

Thái sơ là khí mới bắt đầu

Thái cực là hình mới bắt đầu,

Thái tổ là chất mới bắt đầu,

Trời là khí nhẹ trong mà nổi lên,

Đất là khí nặng đục mà lắng xuống,

Tinh của khí dương là mặt trời, mọc ở phương Đông mà lặn ở phương Tây,

Tinh của khí âm là mặt trăng, ban đêm hiện ra mà ban ngày ẩn đi, Trời khuyết phương tây bắc, cho nên phương tây bắc là âm, mà tai mất bên phải của con người không tinh bằng bên trái.

Đất khuyết phương đông nam, cho nên phương đông nam là dương, mà chân tay bên trái của con người không mạnh bằng bên phải.

Khí trời giáng xuống, khí đất bốc lên.

Trong âm có dương, trong dương có âm.

Từ sáng sớm (tàng sáng) đến giữa trita, thuộc phần dương của ngày, là dương trong dương.

Từ giữa trita đến chạng vạng tối, cũng thuộc về phần dương của ngày, nhưng là âm trong dương.

Từ chạng vạng tối đến lúc gà gáy thuộc phần âm của ngày, là âm trong âm.

Từ gà gáy đến tàng sáng, cũng thuộc phần âm của ngày, nhưng là dương trong âm.

Cho nên ở người ta cũng tương ứng như vậy.

Trời đất là trên dưới của muôn vật, âm dương là đối đãi của khí huyết và nam nữ, bên trái bên phải là đường lối của âm dương, thủy hỏa là chứng nghiệm của âm dương, kim mộc là đầu cuối của sự sinh thành.

Khí đen tụ ở trên không, nước (thủy) bắt đầu sinh; khí đỏ rục ở trên không, lửa (hỏa) bắt đầu sinh; khí xanh nổi trên không, loài cây (mộc) bắt đầu sinh; khí trắng ngáng ở trên không, loài kim (kim) bắt đầu sinh; khí vàng rộp ở trên không, đất (thổ) bắt đầu sinh.

Trời đất kết khí với nhau, mà muôn vật được chung đúc.

Nam nữ giao tình với nhau mà muôn vật được hóa sinh.

Tam tài là trời, đất, người. Con người riêng được chính khí của trời đất, tinh khôn hơn muôn vật.

Mệnh là cái bằm phú của trời

Tinh là cái nguồn gốc của thân thể,

Hình là nhà ở của sinh mệnh,

Khí là cơ bản của sinh mệnh

Thần là chủ tể của sinh mệnh".

III

CÁC LOẠI KHÍ ỨNG VỚI TỪNG HÀNH

Căn cứ vào đặc điểm địa dư vùng phương Đông, với luận thuyết "khí hóa" ngũ hành, chúng ta tiến thêm một bước, tìm hiểu sâu vào nội dung của từng loại khí ứng với từng hành là gì? Ta hãy giả định rằng nhiệt có tối đa và tối thiểu, ẩm cũng có tối đa và tối thiểu. Giới hạn trong phạm vi đặc điểm địa hình này, chúng ta thấy nhiệt tối đa ở phương nam, tối thiểu ở phương bắc, ở giữa là trung bình. Ẩm tối đa ở phương đông, tối thiểu ở phương tây, ở giữa là trung bình. Nếu tính theo tỷ lệ phần trăm, tối đa bằng 100% tối thiểu bằng 0%, chúng ta sẽ có tỷ lệ nhiệt và ẩm trong khí theo các phương hướng như sau:

- Ở trung tâm nhiệt và ẩm đều bằng 50%
- Ở phương bắc của trung tâm có nhiệt 0%, ẩm 50%
- Ở phương nam của trung tâm có nhiệt 100%, ẩm 50%
- Ở phương tây của trung tâm có nhiệt 50%, ẩm 0%
- Ở đông bắc nhiệt 25%, ẩm 75%.